

Jakub Stachurka

Uniwersytet Wrocławski, Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii; członek zwyczajny Collegium Invisibile (ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-8593-8128>).

„Krok w tył” Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w kwestiach migracyjnych – mechanizmy oddziaływania państw na standard ochrony konwencyjnej wyznaczanej przez Trybunał i ich konsekwencje

Słowa kluczowe: wypowiedzenie EKPC, renegocjacja EKPC, kryzys migracyjny, strona trzecia w postępowaniu przed ETPC, dyplomacja sądowa, *backsliding* ETPC

Dekada kryzysu migracyjnego dotknęła wszystkie płaszczyzny europejskiego życia publicznego. Proces ten odcisnął szczególne piętno na europejskim systemie konwencyjnej ochrony praw człowieka. W tym tekście poddano analizie wieloaspektowe przyczyny zjawiska efektywnej regresywności (*backsliding*) tytułowego „kroku w tył” Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w kwestiach migracyjnych. Pochylnono się zarówno nad wątkami społecznymi w postaci gwałtownego zwrotu prawniczej większości społeczeństw państw-stron Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, jak i ich konsekwencjami w postaci pragmatycznych działań rządów państw europejskich mających na celu wywieranie presji na linię orzeczniczą ETPC. Z tego starcia idealizmu judykatury z realizmem egzekutywy Trybunał wyszedł pokonany. Charakterystykę tych działań podzielono na dwie zasadnicze kategorie – na mechanizmy polityczne i proceduralne, umocowane prawnie na gruncie Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie 4.11.1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2¹.

W konkluzjach podkreślono doniosłe znaczenie rozgrywającej się swoistej dyplomacji sądowej pomiędzy państwami a Trybunałem. Wywołane skuteczną presją rządów europejskich zaburzenie autorytetu Trybunału jest bezprecedensowe w swej skali w dotychczasowej historii, lecz sposób działań poszczególnych rządów odnajduje analogie w przeszłości. Wykorzystując narzędzia oparte zarówno na Konwencji, jak i te *stricte* polityczne, czyli kularowe bądź publiczne, państwa wymusiły usankcjonowanie swojej polityki w stosunku do przeciwdziałania niekontrolowanym ruchom migracyjnym. W szerokim znaczeniu przedmiot rozważań dotyczy także przyszłości redefiniowanej relacji Trybunału z państwami-stronami Konwencji czy też ważenia dwóch, potencjalnie coraz bardziej przeciwstawnych dóbr – z jednej strony gwarancji niezawisłości ETPC, a z drugiej suwerenności i racji stanu państw związanych Konwencją.

1. Wprowadzenie

Rok 2015 okazał się czasem wielkiego wyzwania dla kontynentu europejskiego w postaci niespotykanego dotąd natężenia

kryzysu migracyjnego. Z perspektywy dekady sprawa ta okazała się nie tylko wyzwaniem dla władz wykonawczych państw europejskich w zakresie strategii reagowania na wzmożony napływ migracyjny, lecz także dla sądów krajowych i międzynarodowych trybunałów, na czele z Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. Starał się on swym orzecznictwem wyznaczyć w tych trudnych okolicznościach progresywny standard ochrony

¹ Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm. – dalej EKPC, Konwencja.

oraz poszanowanie praw migrantów, przy właściwych procedurach składających się na politykę postępowania poszczególnych państw², zgodnie z naczelną doktryną Konwencji jako żywego instrumentu, czyli zasadą umożliwiającą jej interpretowanie i stosowanie w świetle bieżących potrzeb i wyzwań. W ostatnim dziesięcioleciu obserwuje się jednak coraz dalej idący rozdzźwięk między interesem publicznym poszczególnych państw-stron związanych Konwencją a stanowiskiem ukonstytuowanego tym Traktatem i wskazanego już ETPC.

Starcie to I.C. Kamiński określił „zderzeniem realizmu rządów z idealizmem Trybunału”³. Po jednej stronie tego sporu rysuje się coraz bardziej restrykcyjne stanowisko-konsensus państw europejskich wobec niekontrolowanej migracji, a po przeciwnej – odbiegający od tego konsensusu standard ochrony konwencyjnej wyznaczony przez ETPC w zakresie procedur azylowych i deportacyjnych, dopuszczalności push-backów, granic statusu uchodźcy. Wspomniany rozdzźwięk ostatecznie ograniczył idealizm⁴ ETPC, by nie powiedzieć – mocno nadwyrężył⁵.

Analizowane we wzmiankowanej pracy wyroki ETPC: z 15.12.2016 r., 16483/12, *Khlaifia i in. przeciwko Włochom*⁶, czy z 12.02.2020 r., 8675/15, *N.D. i N.T. przeciwko Hiszpanii*⁷ *de facto* stanowią przykład regresywności zakresu ochrony konwencyjnej pierwotnie wypracowanej przez Trybunał⁸. Jednak mechanizm presji państw członkowskich Rady Europy na Trybunał w kwestiach migracyjnych nie zamyka się wyłącznie na tych dwóch przykładach. Ta wielowątkowa kwestia zasługuje na dłuższe ujęcie badawcze, dla którego wspomniane wyroki stanowią punkt wyjścia do dalszych rozważań. Uderzająca

odmienność konkluzji między Izbą a Wielką Izbą w tych dwóch sprawach nie wynikała jedynie z refleksji prawnej. Przedstawienie konkretnych metod wywierania presji stosowanych przez państwa europejskie w sprawach uchodźczych, próba ich klasyfikacji w ramach zaprezentowanego poniżej katalogu i refleksja nad ich potencjalnymi, daleko idącymi konsekwencjami w relacjach między państwami-stronami a Trybunałem stanowią główny cel tych rozważań. Kolejny dotyczy wskazania skomplikowanej relacji pomiędzy mocą władzy sędziowskiej Trybunału a płynnymi granicami suwerenności państw związanych EKPC.

Tezą przewodnią tej pracy jest obserwacja tendencji do zwężenia interpretacji Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w kwestiach migracyjnych pod wpływem stosowania przez państwa-strony różnorodnych instrumentów politycznych i prawnych. W toku rozważań zostaną udzielone odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

- 1) Jakimi instrumentami politycznymi posługują się państwa-strony w celu wywierania presji na orzecznictwo ETPC?
- 2) Jakimi instrumentami prawnymi na gruncie Konwencji posługują się państwa-strony w celu wywierania presji na orzecznictwo ETPC?
- 3) Jakie czynniki społeczne i polityczne motywują państwa-strony do eskalacji swojego stanowiska w kwestiach orzecznictwa w sprawach uchodźczych?
- 4) Jak ogólnoeuropejski dyskurs prymatu interesu publicznego oddziałuje na doktrynę żywego instrumentu?
- 5) Jakie dalsze kroki eskalacyjne mogą podjąć państwa-strony w razie ostatecznego nieustąpienia Trybunału w kwestiach migracyjnych?

Dyskurs trwającego kryzysu migracyjnego żywo zaangażował także opinię publiczną państw Europy, by od tego czasu na stałe zagościć także w retoryce politycznej. Świetnym przykładem doniosłości tego dyskursu jest polska kampania parlamentarna z jesieni 2015 r. Jednak oddziaływanie tego zjawiska sięga szerzej niż w skali przykładu jednostkowego – jednej kampanii wyborczej w jednym państwie unijnym. Stwierdzenie, że zwrot przeciwko masowej migracji w społeczeństwach państw europejskich wywrócił nastroje społeczne, preferencje polityczne i przemodelował wyrażoną we wspólnych wartościach wrażliwość przeciętnego Europejczyka⁹, potwierdza najnowsze badania L. Guenthera¹⁰.

W większości państw unijnych dotychczasowe mainstreamowe partie, których stosunek i przeszłe działania w zakresie polityki migracyjnej są dojmująco negatywnie odbierane przez opinię publiczną, ustępują partiom skrajnie prawicowym i populistycznym. Jedyny wyjątek w skali unijnej stanowi Dania, w której rządząca partia socjalistyczna odpowiednio wcześniej zaadaptowała swoją komunikację w kierunku antymigracyjnym¹¹. Opiswane poniżej działania państw skierowane

2 Więcej o ukształtowanym orzecznictwie Trybunału w pierwszym okresie kryzysu migracyjnego zob. J. Viljanen, H.E. Heiskanen, *The European Court Of Human Rights: A Guardian of Minimum Standards in the Context of Immigration*, „Netherlands Quarterly of Human Rights” 2016/2(34), s. 74–193.

3 I.C. Kamiński, *Kryzys migracyjny i jego odzwierciedlenie w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka* [w:] *Wokół problematyki państwa jako podmiotu prawa międzynarodowego: księga jubileuszowa Profesor Elżbiety Dyni*, red. L. Brodowski, D. Kuźniar, Rzeszów 2024, s. 156–174.

4 Rozumiany przez autora jako szeroki zakres obowiązków nakładanych na państwa.

5 Więcej o backslidingu ETPC w kwestiach azylowych por. B. Hudson, *Asylum Marginalisation Renewed: ‘Vulnerability Backsliding’ at the European Court of Human Rights*, „International Journal of Law in Context” 2024/20, s. 20–34.

6 HUDOC.

7 HUDOC.

8 Ocenę pięcioletniej praktyki orzeczniczej po wyroku ETPC z 12.02.2020 r., 8675/15, *N.D. i N.T. przeciwko Hiszpanii*, przedstawiła C. Bosch March. W przytoczonej pracy stawia tezę o dychotomii rozstrzygnięć Trybunału następujących po wskazanej sprawie. Dychotomia ta polega na konsekwentnym stwierdzaniu naruszeń art. 4 Protokołu nr 4 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonego w Paryżu 20.03.1952 r. oraz sporządzonego w Strasburgu 16.09.1963 r. (Dz.U. z 1995 r. Nr 36, poz. 175/2) przez Węgry i Polskę w przypadku naruszenia granicy lądowej tych państw i reakcji w postaci push-backu (więc *a contrario* do brzmienia wyroku) poprzez stosowanie innego zakresu kryteriów niż w przypadku innych państw-stron. Autorka określa to postępowanie Trybunału jako wypracowanie „dyscyplinującej” linii orzeczniczej skierowanej przeciwko tym dwóm państwom. Taki pogląd jest szczególnie warty uwzględnienia w kontekście omawianych poniżej „spraw białoruskich” i ostatnich poczynań państw-stron przed zbliżającym się rozstrzygnięciem tych spraw przez Trybunał. C. Bosch March, *The ECtHR jurisprudence on the prohibition of collective expulsion of aliens at land borders in the aftermath of N.D. and N.T. v Spain. Between deference and discipline*, „Netherlands Quarterly of Human Rights” 2025/3(43), s. 172–194.

9 A. Farahat nazywa to zjawisko wręcz zmniejszeniem akceptacji Europejskich wartości dla obecnego standardu ochrony praw człowieka – A. Farahat, *Human rights and the political: Assessing the allegation of human rights overreach in migration matters*, „Netherlands Quarterly of Human Rights” 2022/2(40), s. 180–201.

10 L. Guenther, *Political Representation Gaps and Populism*, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4230288 (dostęp: 6.10.2025 r.).

11 Lewicowy rząd duński jest głównym inicjatorem głośnego listu otwartego z 22.05.2025 r. skierowanego do ETPC, który szerzej zostanie omówiony w dalszym toku rozważań.

do Trybunału należy powiązać właśnie z tą sytuacją społeczną. Mówiąc najprościej, jest to odpowiedź rządów na alarmujące rankingi zaufania, sondaże preferencji partyjnych i badania opinii publicznej. Nacisk polityczny i prawny na Trybunał to wypadkowa „walki o rząd dusz” między decydentami poszczególnych państw a bijącymi rekordy popularności przedstawicielami partii tradycyjnie antymigracyjnych i populistycznych.

Takie rozumienie tego procesu rodzi kolejne wątpliwości na przyszłość, tym razem w zakresie relacji między dotychczasowym aktywizmem sędziów Trybunału a wolą europejskiej opinii publicznej. Zagadnienie to można sprowadzić do refleksji także nad tym, czy sędziowskie rozumienie Konwencji jest dopasowane nie tylko do obecnych realiów politycznych, lecz także do oczekiwań wynikających z nastrojów społecznych w większości państw europejskich.

2. Narzędzia wywierania presji na zmianę dotychczasowej linii orzeczniczej ETPC przez państwa europejskie

Omawiane w tekście narzędzia można scharakteryzować w dwóch odrębnych kategoriach ze względu na różnorodność ich pochodzenie. W pierwszej grupie znajdują się mechanizmy, które można określić jako *stricte* polityczne. Będą to przykłady zarówno działań kularowych, jak i tych całkiem publicznych, które w intencjach politycznych aktorów-nadawców nie będą służyły jedynie do potrzeb nasyconego presją „dialogu” z Trybunałem, lecz będą komunikowane także na użytek polityki wewnętrznej. Ta kategoria skupiona będzie na zagadnieniach związanych z deklaracjami dotyczącymi wypowiedzenia bądź renegocjacji Konwencji w sprawach dotyczących ochrony praw migrantów, które szczegółowo zostaną omówione poniżej. Osobną kategorią narzędzi, jakimi posługują się państwa w celu wywierania presji na Trybunał, jest wykorzystywanie instytucji prawnej włączania się do toczącego się postępowania jako tzw. trzecia strona. Jest to solidarne wykorzystanie przez wiele państw jednocześnie mechanizmu prawnego gwarantowanego wprost przez Konwencję, które niejednokrotnie wpływało na ostateczny kształt linii orzeczniczej Trybunału w składzie Wielkiej Izby.

Ostatnią omawianą kwestię w tej części rozważań stanowi kompetencja do nominowania sędziów Trybunału przez państwa-strony.

2.1. Narzędzia presji politycznej na decyzje Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Przedstawione w tej części analizy mechanizmy politycznego nacisku na Trybunał zostaną omówione głównie na przykładzie Zjednoczonego Królestwa. Dotychczas to właśnie to państwo-strona weszło w najbardziej otwarty konflikt z ETPC na tle zakresu interpretacji orzeczniczej. Wszystkie opisane narzędzia używane przez rząd brytyjski mają potencjał replikowalności także przez inne kraje, które miałyby na celu „kurs kolizyjny” z sądem strasburskim. Pierwszym poruszonym wątkiem w tej części analizy będą narzędzia dopuszczalne na gruncie Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów, sporządzonej w Wiedniu 23.05.1969 r.¹² w postaci formalnego wypowiedzenia (art. 54)

bądź renegocjowania konwencji (art. 40). Choć są to mechanizmy ugruntowane w prawie międzynarodowym, to ich dotychczasowe próby implementacji ograniczały się do rozmów kularowych lub głośnych, lecz nieprzekładających się na realne konsekwencje deklaracji politycznych. Stąd decyzja o zakwalifikowaniu ich obecnie jako narzędzi presji politycznej.

Należy przy tym odnotować, że według najnowszych doniesień medialnych brytyjską propozycję renegocjacji ETPC w zakresie praw osób ubiegających się o azyl wspiera aż 17 innych państw Rady Europy¹³. Nie powinna dziwić wiodąca rola Wielkiej Brytanii w tym obszarze. Jest to państwo, które bardziej lub mniej natężony kurs kolizyjny z „aktywizmem” Trybunału w zakresie interpretowania Konwencji utrzymuje od lat 90. XX w., czego dowodem jest sprawa praw wyborczych więźniów¹⁴. Zasadniczą różnicę dzisiaj stanowi skala kontestowania orzecznictwa Trybunału w sprawach uchodźczych przez większą i działającą w sposób solidarny grupę państw. Niemniej kłopoty z wykonywaniem orzeczeń przez państwa „starych demokracji” od zawsze stanowiły punkt zapalny w ich relacjach z Trybunałem.

By skonkludować wątek brytyjski¹⁵, należy wymienić także legislacyjną próbę nałożenia na zasady konwencyjne „krajowej nakładki” w postaci ustaw-substytutów (nieuchwalona propozycja Bill of Rights Bill¹⁶; Illegal Migration Act¹⁷) mających tożsamą właściwość przedmiotową jak Konwencja. Całokształt działań rządu brytyjskiego¹⁸ na polu krajowym i europejskim w stosunku do ETPC można podsumować wypowiedzią dwójga brytyjskich badaczy praw człowieka, A. Donald i P. Leacha: „For the sake of human rights protection across the continent, the UK should listen – and cease its corrosive and irresponsible attacks on the Court”¹⁹.

Kolejna kwestia to potencjalne konsekwencje brytyjskiego wypowiedzenia samej Konwencji. W najnowszych publikacjach wzmiankujących ten problem I.C. Kamiński udziela negatywnej odpowiedzi na pytanie, czy wypowiedzenie

13 A. Nichol, *Labour proposals to change ECHR to curb illegal migration backed by more than a dozen member states*, https://www.lbc.co.uk/article/several-countries-support-uk-echr-5HjdFKB_2/ (dostęp: 14.10.2025 r.).

14 Zob. wyrok ETPC z 6.10.2005 r., 74025/01, Hirst przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, HUDOC. Szczegółowo działania brytyjskie przy poszczególnych wyrokach ETPC w ujęciu historycznym prezentuje I.C. Kamiński, *Wypowiedzenie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka przez Zjednoczone Królestwo – niekończąca się opowieść czy realna perspektywa?* [w:] *Euphony, harmony and dissonance in the international legal order. Eufonia, harmonia i dysonans w międzynarodowym porządku prawnym. Euphonia, harmonie et dissonance dans l'ordre juridique international. Liber amicorum Władysław Czapliński*, red. K. Kowalik-Bańczyk, K. Wierczyńska, A. Jakubowski, Warszawa 2024, s. 170–173.

15 Pełniejsze ujęcie trudnych relacji rządu Wielkiej Brytanii oraz Trybunału oraz charakterystykę mechanizmów politycznych i legislacyjnych stosowanych przez ten rząd krajowy przedstawił już I.C. Kamiński we wzmiankowanym artykule.

16 Bill of Rights Bill, <https://bills.parliament.uk/bills/3227> (dostęp: 14.10.2025 r.).

17 Illegal Migration Act 2023, <https://bills.parliament.uk/bills/3429> (dostęp: 14.10.2025 r.).

18 Więcej o zagadnieniu „doktryn sędziowskich” i postępowania w obliczu Rwanda Case zob. B. Lewandowski, I.C. Kamiński, *Bunt wsściekłych przeciw Strasburgowi*, <https://serwis.gazetaprawna.pl/orzeczenia/artykuly/10617729,bunt-wscieklych-przeciw-strasburgowi.html> (dostęp: 4.02.2026 r.).

19 A. Donald, P. Leach, *The UK vs the ECtHR: Anatomy of A Politically Engineered Collision Course*, <https://verfassungsblog.de/the-uk-vs-the-european-court-of-human-rights-on-a-politically-engineered-collision-course/> (dostęp: 14.10.2025 r.).

12 Dz.U. z 1990 r. Nr 74, poz. 439 – dalej konwencja wiedeńska.

Konwencji będzie równoznaczne z opuszczeniem przez Wielką Brytanię Rady Europy²⁰, przeciwstawny pogląd wyraża L. Acconciamesa²¹.

Wartościowym badawczo i prawie nieporuszanym dotychczas w literaturze zagadnieniem w kwestii mechanizmów politycznego nacisku na ETPC²² jest *lettera aperta* (list otwarty) szefów rządów dziewięciu państw unijnych z 22.05.2025 r.²³ Jest to przykład bliżej niedefiniowalnego na gruncie Konwencji czy Statutu Rady Europy, przyjęty w Londynie 5.05.1949 r.²⁴ działania, któremu na gruncie prawa międzynarodowego publicznego najbliższ charakterologicznie jest do jednostronnej deklaracji. Referując pokrótce wyrażone w tym liście stanowisko rządów Włoch, Danii, Polski, Litwy, Łotwy, Estonii, Austrii, Czech oraz Belgii, należy wyjść od deklaracji przywiązania do wartości europejskich, porządku ustalonego prawem międzynarodowym oraz praw człowieka. Następnie postawiono pytanie o stosunek międzynarodowych konwencji dotyczących praw człowieka do bieżących wyzwań stojących przed rządami państw europejskich w obszarze niespotykanych dotychczas ruchów migracyjnych, podkreślając przy tym, że to, co było właściwe kiedyś, niekoniecznie musi być takie także w przyszłości. Następnie zadeklarowane postulaty skupiają się na stosowaniu przez ETPC bardziej zawężającej linii orzeczniczej w sprawie kryminalistów o pochodzeniu zagranicznym, tak by ułatwić procedurę ich deportacji z obszaru jurysdykcji państw-stron. Sygnatariusze na koniec podkreślają, że ich stanowisko odzwierciedla odczucia europejskiej opinii publicznej. Deklarują dalszą współpracę na rzecz przywrócenia właściwej równowagi na linii Trybunał – państwa-strony oraz właściwej wykładni samej Konwencji.

Ten krótki list stanowi tym samym zwięzłe podsumowanie wszystkich problemów i związanych z nimi wątków w trwającym sporze między ETPC a państwami europejskimi. Poruszono tutaj kwestię suwerenności państw, ograniczenia nieprzystającego do nastrojów społecznych aktywizmu sędziowskiego, zacementowania regresywnej linii interpretacji Konwencji w kwestiach migracyjnych z powodu konieczności zagwarantowania bezpieczeństwa i postawiono pytanie o przystosowanie międzynarodowych konwencji dotyczących praw człowieka do bieżących wyzwań związanych z globalną migracją.

Mimo dość mocnego stanowiska, popieranego przy tym solidarnie przez wiele państw, sygnatariusze zapowiedzieli jedynie dyskusję nad reinterpretacją zakresu ochrony konwencyjnej. Można jednak przewidywać, że w przypadku osiągnięcia szerszego konsensusu między państwami europejskimi sprawa ta przejdzie z poziomu deklaracji politycznej na obrady

Komitetu Ministrów Rady Europy i zaowocuje przyjęciem stanowiska na wzór deklaracji kopenhaskiej z 2018 r.²⁵, która to wspierała m.in. postulat o szerszym zastosowaniu możliwości włączania się państw jako stron trzecich w postępowaniach przed Trybunałem. Jednak nawet gdyby taki proces został zainicjowany, jest to perspektywa lat uzgodnień, zanim dojdzie do jego finalizacji.

Warto podkreślić także jeszcze jeden kontekst polityczny omawianej deklaracji. Obecnie na rozpatrzenie przed Wielką Izbą Trybunału oczekują trzy skargi związane z polityką push-backów stosowanych na granicy z Białorusią²⁶. Część krajów podpisanych pod listem jest interwenientami w tych sprawach jako tzw. strony trzecie po stronie oskarżonych państw. Nietrudno więc połączyć treść deklaracji z intencją wywarcia presji na Trybunał w tej sprawie, tak by zalegalizować na tle konwencyjnym praktykę push-backów w przypadku nielegalnego przekroczenia granicy zewnętrznej. Im bliżej rozstrzygnięcia w tych sprawach, tym dalej idące wypowiedzi publiczne w tej materii. Prezes Rady Ministrów Donald Tusk w swej wypowiedzi dla tygodnika „The Sunday Times”²⁷ zadeklarował, że „przychylnie odnosi się do bardziej radykalnego rozwiązania zaproponowanego przez partię Reform UK i Partię Konserwatywną w Wielkiej Brytanii: jeśli 46 sygnatariuszy konwencji nie może dojść do porozumienia w sprawie jej modyfikacji, to jego zdaniem całkiem rozsądne będzie rozważenie po prostu opuszczenia konwencji”²⁸. Choć następnie Premier wycofał się z tak mocnego stanowiska²⁹, to słusznie skonkludował, że w wymiarze konwencyjnym „nikt nie przewidział sytuacji, jaką mamy teraz na wschodniej granicy [Polski]”³⁰.

Z kolei 10.12.2025 r. (Międzynarodowy Dzień Praw Człowieka) Strasburg stał się świadkiem nowej odsłony sprawy *lettera aperta* z 22.05.2025 r. Sprawę zwięzłe objaśnili B. Lewandowski i I.C. Kamiński: „Koalicja wściekłych», bo tak zaczęto nazywać buntowników, zażądała podczas konferencji ministerialnej, by Trybunał przestał kwestionować krajowe działania i decyzje w sprawach dotyczących migracji. Poszło o linię orzeczniczą ograniczającą państwom możliwość m.in. wydalania imigrantów, którzy dopuścili się przestępstw, w tym najpoważniejszych, takich jak pobicia, rozboje, handel narkotykami, a nawet terroryzm”³¹.

Nie dziwi więc, że w obliczu tak mocnego stanowiska ministrów 27 państw-stron (na 46 państw związanych Konwencją) spodziewane w grudniu 2025 r. wyroki w „sprawach białoruskich” nie zapadły. Potencjalne podważenie przez Trybunał

20 I.C. Kamiński, *Wypowiedzenie Europejskiej...*, s. 167–178.

21 L. Acconciamesa, *L'interpretazione della Cedu, tra universalismo, volontà degli Stati parte e indipendenza della Corte di Strasburgo: la „lettera aperta” del 22 maggio 2025*, „Osservatorio sulle font” 2025/2, s. 284.

22 Przedstawiony tutaj pokrótce „przebieg zdarzeń”, składający się na list otwarty z 22.05.2025 r. oraz stanowisko ministrów 27 państw-stron z 10.12.2025 r. został szczegółowo przeanalizowany przez M. Krzyżanowską-Mierzewską, *Czy system ochrony praw indywidualnych ustanowiony przez Europejską Konwencję Praw Człowieka czeka na kolejne modyfikacje?*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2026/3, s. 4–11. W tym kontekście należy także wskazać włoskojęzyczną publikację – L. Acconciamesa, *L'interpretazione della Cedu...*

23 *Lettera aperta* (List otwarty) z 22.05.2025 r., https://www.governo.it/sites/governo.it/files/Lettera_aperta_22052025.pdf (dostęp: 6.10.2025 r.).

24 Dz.U. z 1994 r. Nr 118, poz. 565.

25 Copenhagen Declaration, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Copenhagen_Declaration_ENG (dostęp: 15.04.2026 r.).

26 Sprawy zakomunikowane: 42165/21, H.M.M. i in. przeciwko Łotwie, HUDOC; 17764/22, C.O.C.G. i in. przeciwko Litwie, HUDOC; 42120/21, RA i in. przeciwko Polsce, HUDOC – tzw. sprawy białoruskie.

27 Donald Tusk: *Ukraine is ready to fight on for three more years*, <https://www.thetimes.com/world/europe/article/donald-tusk-ukraine-is-ready-to-fight-on-for-three-more-years-0vcnpp22r> (dostęp: 4.02.2026 r.).

28 Tusk w „Sunday Times”: *Ukraina gotowa walczyć jeszcze kilka lat*, <https://tvn24.pl/polska/premier-donald-tusk-w-sunday-times-o-wojnie-w-ukrainie-st8719880> (dostęp: 4.02.2026 r.).

29 Szczegółowo prawdopodobne powody działań Premiera i rządu omówiła M. Krzyżanowska-Mierzewska, *Czy system ochrony...*, s. 5–6.

30 T. Jakubowski, *Tusk o możliwości wypowiedzenia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka: Nieporozumienie, ale zmiany niezbędne*, <https://wyborcza.pl/7,75398,32367386,tusk-o-mozliwosci-wypowiedzenia-europejskiej-konwencji-praw.html> (dostęp: 4.02.2026 r.).

31 B. Lewandowski, I.C. Kamiński, *Bunt wściekłych...*

działań Polski, Litwy i Łotwy mogłoby doprowadzić jedynie do dalszej eskalacji działań ze strony „koalicji wściekłych”³².

Jako ostatnie spośród palety narzędzi politycznych wymierzonych w autorytet i legitymację Trybunału należy wskazać praktykę *non-execution*. Oznacza to sytuację, w której państwo-strona nie wykonuje prawomocnego orzeczenia Trybunału. Jest to sprawa szczególnie trudna z perspektywy sądu w Strasburgu. Jak wskazuje P. Lemmens, były sędzia ETPC, niewykonanie wyroków przez państwa stanowi piętę achillesową systemu konwencyjnego³³. Jedyne, co Komitet Ministrów Rady Europy, czyli organ odpowiedzialny za skuteczną implementację wyroków do systemów prawnych państw-stron, może uczynić, to skierować sprawę ponownie przed Trybunał w trybie art. 46 ust. 4 EKPC, by stwierdzić niewykonanie wyroku przez dane państwo. Właściwie nie ma innych sankcji, co świetnie widać na przykładzie postępowania Rosji w okresie jej członkostwa w Radzie Europy. Należy także odnotować niezdolność Trybunału w sprawie zakończoną wyrokiem ETPC z 12.10.2007 r., sprawy połączone 46852/13 47786/13 54125/13 56605/13 3653/14, Burmych i in. przeciwko Ukrainie³⁴, do wywarcia skutecznej presji na państwo w celu zaimplementowania wyroków do porządku krajowego. Na państwo niewykonujące wyroków można co najwyżej wywierać, *nomen omen*, polityczną presję w celu dokonania skutecznej implementacji³⁵. Skoro jedynie środki polityczne zdają się w tym zakresie efektywne, to należy rozważyć obusieczność tego miecza. W takiej sytuacji wymaga zastanowienia, czy jeśli państwo niewykonujące wyroków ETPC przykładowo w kwestiach push-backów czy praw azylowych, popierane przez inne kraje w swym stanowisku w drodze politycznej deklaracji, efektywnie nie ograniczy jakiegokolwiek jurysdykcji przedmiotowej Trybunału w orzekaniu o tożsamy skargach.

2.2. Mechanizm solidarnego włączania się państw (interwencji jako stron trzecich) do toczącego się postępowania i jego skutki oraz procedura nominacyjna sędziów ETPC

Pierwszym analizowanym mechanizmem jest korzystanie przez państwa-strony Konwencji z możliwości włączania się do trwających postępowań przed Trybunałem, jako strony trzeciej, na mocy art. 36 EKPC oraz Regulaminu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka³⁶. Jest to instytucja wielowymiarowa, która nie zawsze służy uprawnionym podmiotom wyłącznie jako narzędzie wspierające progresywny kurs w zakresie interpretacji wszelkich kwestii będących przedmiotem ochrony konwencyjnej.

W tym kontekście należy wspomnieć o artykule P. Blokera³⁷, który przedstawia paradoks tego, w zamyśle nakierowanego na wspieranie liberalnych skutków narzędzia procesowego. Jak przekonuje autor, na przykładzie m. in. polskiej organizacji Ordo Iuris, włączanie się do postępowań podmiotów profilowanych poprzez wartości konserwatywne stanowi przykład aktywizmu obywatelskiego (a według tego autora nawet *lawfare*), który ma promować zawężającą interpretację Konwencji, szczególnie w kwestiach światopoglądowych. Stanowi to tym samym zaprzeczenie tradycyjnej roli podmiotów związanych z ruchami społecznymi bądź obywatelskimi, które zazwyczaj występując w tej roli procesowej, miały na agendzie wspieranie wykładni progresywnych/rozszerzających.

Tożsamą tendencją, nakierowaną na zwężającą wykładnię EKPC w zakresie wykorzystywania roli procesowej trzeciej strony, wykazują także państwa europejskie w sprawach migracyjnych. Mechanizm solidarnego włączania się wielu państw (jako stron trzecich) do toczącego się postępowania przeciwko innemu państwu oskarżonemu o naruszenie Konwencji jest druzgoczącym pokazem siły poprzez jedynomyślność w majestacie prawa. Przez dekadę trwającego kryzysu migracyjnego można zaobserwować stopniową ewolucję tej instytucji, pierwotnie przemyślanej jako zastosowanie zasady *amicus curiae*, mającej na celu zagwarantowanie dobra wymiaru sprawiedliwości w toczącym się postępowaniu, w kierunku narzędzia wywierania presji na sędziów przez państwa w celu osiągnięcia korzystnego werdyktu. Nie wydaje się celowa analiza poszczególnych orzeczeń, dlatego zostaną one jedynie wymienione przykładowo – decyzja ETPC z 5.05.2020 r., 3599/18, MN i in. przeciwko Belgii³⁸ (11 interwencji) czy wzmiankowane powyżej „sprawy białoruskie” (także 11 interwencji).

Drugim omawianym instrumentem będącym w dyspozycji przez państwa-strony na gruncie Konwencji jest kompetencja do przedstawienia kandydatów na sędziów Trybunału. Pierwszy krok w omawianej procedurze nominacyjnej należy do danego państwa-strony, które przedstawia Zgromadzeniu Parlamentarnemu Rady Europy w wyniku krajowego postępowania kwalifikacyjnego troje kandydatów do objęcia urzędu sędziego Trybunału³⁹. Następnie Zgromadzenie weryfikuje spełnianie wymaganych kryteriów postawionych, zarówno przed kandydatami na sędziego, jak i przed procedurą krajową. W praktyce zdarzało się kilkukrotnie, by na tej podstawie Zgromadzenie odrzucało kandydatów przedstawionych przez państwo-stronę⁴⁰. Mechanizm wpływu państw-stron na orzecznictwo Trybunału poprzez ten instrument polega na tym, by w wyniku krajowego etapu konkursu wskazać Zgromadzeniu kandydatów, którzy spełniają kryterium odpowiedniego autorytetu oraz doświadczenia i prezentują bardziej konserwatywne lub zachowawcze poglądy. W ten sposób, zachowując konsekwencję, państwa-strony mają w praktyce możliwość usytuowania składu

32 M. Krzyżanowska-Mierzewska wskazuje tutaj deklarację, która została przedłożona do przyjęcia na 135. sesji Komitetu Ministrów Rady Europy w Kiszyniowie 14–15.05.2026 r. jako kolejny etap formułowania przez państwa-strony politycznego nacisku na Trybunał – M. Krzyżanowska-Mierzewska, *Czy system ochrony...*, s. 8.

33 P. Lemmens, *The European Court of Human Rights – Can there be too much Success?*, „Journal of Human Rights Practice” 2022/14, s. 176.

34 E. Kindt, *Giving up on individual justice? The effect of state non-execution of a pilot judgment on victims*, „Netherlands Quarterly of Human Rights” 2018/3(36), s. 173–188.

35 F. de Londras, K. Dzehtsiarou, *Mission Impossible? Addressing Non-Execution Through Infringement Proceedings In The European Court of Human Rights*, „International and Comparative Law Quarterly” 2017/2(66), s. 467–490.

36 Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284/1.

37 P. Blocker, *Using liberal-legal tools for illiberal gains: the European Court of Human Rights and legal mobilisation by conservative right-wing actors*, „International Journal of Law in Context” 2024/20, s. 401–418.

38 HUDOC.

39 Proces wyboru sędziego Trybunału omówił kompleksowo A. Drzemczewski, *The Election of Judges onto the European Court of Human Rights [w:] Governance of International Courts and Tribunals. Institutions, Practices and Norms*, red. S. Vassiliev, N. Blocker, Oxford 2026.

40 A. Drzemczewski, *The Election...*, s. 9.

personalnego Trybunału w kierunku „realistycznego” pojmowania zakresu Konwencji zamiast kierunku „aktywistycznego”.

3. Podsumowanie

By móc szczegółowo omówić wnioski płynące z powyższej analizy, warto najpierw przytoczyć wycinek pewnego badania sondażowego z Wielkiej Brytanii. Według badania BMG Research, przeprowadzonego pod koniec stycznia 2025 r., jedynie 27% Brytyjczyków sprzeciwia się wypowiedzeniu przez Rząd Jego Królewskiej Mości Europejskiej Konwencji Praw Człowieka⁴¹. Z kolei ankieta „The Telegraph” po prezentacji obszernego materiału dotyczącego grudniowego „buntu wściekłych” wykazała, że za wypowiedzeniem Konwencji opowiada się 95% badanych z próby 130 000 czytelników⁴². Taki wynik w państwie założycielskim zarówno Rady Europy, jak i EKPC, można odbierać jako katastrofę stosunku zaufania społecznego do jednego z najbardziej prominentnych fundamentów europejskiego systemu konwencyjnej ochrony praw człowieka. Przedstawione działania kolejnych rządów brytyjskich powodują, że pytanie o wypowiedzenie Konwencji należy zaczynać nie od „Czy?”, lecz od „Kiedy?”⁴³. Wśród wszystkich opcji politycznych Zjednoczonego Królestwa panuje konsensus w zakresie co najmniej konieczności renegotjacji EKPC⁴⁴. Choć groźby opuszczenia Konwencji wpisujące się w kolejny kryzys na linii Trybunał – rząd brytyjski na przestrzeni lat stały się nieodłącznym elementem relacji między tymi podmiotami⁴⁵, to tym razem rozwiązanie to wydaje się realne, jeśli rezultat następnych wyborów parlamentarnych pozwoli na objęcie rządów przez środowisko Reform bądź Partii Konserwatywnej.

Wypowiedzenie Konwencji z perspektywy 75 lat jej obowiązywania wydaje się opcją najradykałniejszą, a także mogłoby prowadzić w ostateczności do efektu kuli śnieżnej. By uznać tak poważny scenariusz za prawdopodobny, wystarczy przeanalizować badania popularności partii politycznych w krajach europejskich. Spośród „unijnych” członków Rady Europy w większości krajów w sondażach prowadzą partie prawicowe⁴⁶, których negatywny stosunek do Trybunału, w wypadku braku całkowitej kapitulacji orzeczniczej pod wpływem opisanych mechanizmów politycznych lub tych mających oparcie w Konwencji, może się jedynie pogłębiać. Niekoniecznie musi to oznaczać wyłącznie kolejne wypowiedzenia Konwencji ze strony

innych państw. Równie dobrze proces ten może zatrzymać się na niewykonywaniu w coraz szerszym zakresie przedmiotowych wyroków i zaleceń Trybunału (praktyka *non-execution*), co oznaczać będzie pogłębianie efektywnego wyłączenia jurysdykcji ETPC (zawieszenie skutku krajowych orzeczeń Trybunału) wobec danego państwa. Innym krokiem obstrukcyjnym byłoby postulowanie przez poszczególne państwa-strony na plenum Komitetu Ministrów Rady Europy ograniczenia środków budżetowych dedykowanych funkcjonowaniu Trybunału.

Przechodząc do właściwych wniosków wynikających z rozważań, należy zauważyć, że całokształt opisywanych działań doprowadził do poważnego zaburzenia istniejącej relacji między rządami państw europejskich a Trybunałem. Dotychczasowa postępująca progresywność w zakresie granic ochrony konwencyjnej nie byłaby możliwa, gdyby nie sumienne stosowanie się do wyroków ETPC przez państwa i bieżące dostosowanie prawnego porządku krajowego⁴⁷. Skumulowanie efektów opisywanych działań państw doprowadziło jednak do sytuacji zgoła odmiennej. Przewaga pojawiła się tym samym po stronie państw i to one coraz częściej stają się głównym hamulcem dla dalszej progresywności orzecznictwa Trybunału. Państwa aspirujące do roli nowego operatora żywego instrumentu. Sami sędziowie ETPC w tych okolicznościach zmuszeni zostają do prowadzenia delikatnej gry politycznej czy wręcz dyplomacji sądowej, która ma na celu niezaoznaczenie relacji z poszczególnymi państwami już na etapie badania dopuszczalności skargi, w przypadku prawdopodobieństwa konieczności orzekania w problematycznych przypadkach⁴⁸. To wnioskowanie o wzmożeniu ostrożności Trybunału w czynnościach orzeczniczych skłania do rozważenia kwestii niezawisłości sędziowskiej, skoro działania egzekutywy wpływają niejako na postępowanie samych sędziów. Jednocześnie na tle wspomnianej doktryny żywego instrumentu należy pamiętać, że jej unikatowość polega właśnie na stałej adaptacji do orzecznictwa Trybunału kontekstu wynikającego z bieżącego konsensusu europejskiego. Zdaje się więc naturalne, że w chwili poważnego, niemającego żadnej współczesnej analogii kryzysu migracyjnego niewalczący wpływ na kreowanie owego konsensusu i tym samym na doktrynę żywego instrumentu będzie miała egzekutywa podążająca za dyskursem prymatu silnego interesu publicznego.

Niewątpliwie należy rozważyć czy proces ten stanowi niebezpieczny precedens, czy może jest jedynie konsekwencją odbicia kryzysu migracyjnego w orzecznictwie strasburskim, z racji niespotykanej dotychczas intensywności napływu uchodźców do państw unijnych i konieczności wypracowania bardziej realistycznych wariantów postępowania w sytuacji o ekstraordynaryjnym charakterze. Dzisiaj skuteczne działania państw wpłynęły na zakres ochrony związany z różnymi aspektami praw osób migrujących. Gdzie jednak sięga granica potencjalnego regresu ochrony konwencyjnej? Czy prawdopodobne jest, że może dojść do wycofania się Trybunału ze swoich dotychczasowych stanowisk utrwalonych linią orzeczniczą także w innych kwestiach, tak jak domagają się tego konserwatywne środowiska, które coraz chętniej włączają swoje stanowiska do postępowań w sprawach światopoglądowych?⁴⁹

41 BMG Research na zlecenie „The I Paper”, <https://www.whatukthinks.org/eu/questions/to-what-extent-do-you-support-or-oppose-leaving-the-european-convention-on-human-rights-the-echr/> (dostęp: 6.10.2025 r.).

42 B. Lewandowski, I.C. Kamiński, *Bunt wściekłych...*

43 Ostatnio jednoznaczna deklarację w sprawie opuszczenia Konwencji ogłosiła szefowa Partii Konserwatywnej Kemi Badenoch, licytując się w tej kwestii z postulatami Reform UK, które zapowiada wypowiedzenie Konwencji pierwszego dnia rządów. Warto przy tym zapoznać się ze stanowiskiem brytyjskiego oddziału Amnesty International – S. Deshmukh, UK: *Leaving the ECHR 'would be cowardly' and make everyone less safe*, <https://www.amnesty.org.uk/press-releases/uk-leaving-echr-would-be-cowardly-and-make-everyone-less-safe> (dostęp: 6.10.2025 r.).

44 S. Nagi, *A Road to Nowhere: Reforming the European Convention on Human Rights*, <https://ukconstitutionallaw.org/> (dostęp: 14.10.2025 r.).

45 By zgłębić trwające od dziesięcioleci różne odsłony tego sporu, zob. I.C. Kamiński, *Wypowiedzenie Europejskiej...*

46 M. Garscha, *EU Parliamentary Projection: August 2025*, <https://europelects.eu/2025/08/31/eu-parliamentary-projection-august-2025/> (dostęp: 6.10.2025 r.).

47 Z oczywistymi wyjątkami jak w przypadku byłego członka Rady Europy – Federacji Rosyjskiej.

48 O takich „trudnych sprawach” rodzących potencjalne poważne konsekwencje ponownie zob. I.C. Kamiński, *Wypowiedzenie...*

49 P. Blokker, *Using liberal-legal tools...*

Choć postawienie tak daleko idących pytań o granice najbardziej skrajnych scenariuszy wydawać się może z perspektywy badawczej niezasadne, to sama szansa na taki scenariusz teoretycznie jest możliwa na gruncie publicznego prawa międzynarodowego, skoro zmiana literalnego brzmienia Konwencji jest możliwa na podstawie konwencji wiedeńskiej.

Opisywana współpraca państw europejskich i jej skutki są bezprecedensowe w swej skali w dotychczasowej historii funkcjonowania Trybunału, niemniej proces ten należy postrzegać szerzej niż tylko w kontekście jego bezpośredniej przyczyny w postaci trwającego kryzysu migracyjnego. Jest to w istocie spór (ważenie na szali) dwóch doniosłych dóbr – systemu ochrony konwencyjnej, wyrażonego poprzez EKPC, oraz fundamentalnej zasady prawa międzynarodowego w postaci traktatowej suwerenności umawiających się państw⁵⁰. Jego poprzednie odsłony dotyczyły kształtu zasady subsydiarności (Deklaracja z Brighton⁵¹) i krajowej swobody oceny dowodów wyrażonej w Protokole nr 15 sporządzonym w Strasburgu 24.06.2013 r. zmieniającym konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności⁵². Ten spór bynajmniej nie przebiega wyłącznie na liniach aksjologicznej lub doktrynalnej. Jednak jednoznaczna ocena, czy omawiany w tym artykule proces stanowi jedynie naturalne odzwierciedlenie kryzysu migracyjnego w orzecznictwie strasburskim, czy może mieć dalej idące skutki dla samej pozycji Trybunału, wymaga jeszcze czasu. Kwestią przyszłych rozważań będzie perspektywa funkcjonowania jednego najistotniejszych dorobków powojennej Europy – modelu europejskiego systemu demokracji liberalnej, w którym to dotychczas ETPC mógł być odbierany jako posiadający autorytet równy wspólnemu, ogólnoeuropejskiemu „Sądowi Najwyższemu”⁵³.

Zaprezentowane mechanizmy politycznego nacisku na Trybunał stanowią naruszenie dotychczasowego stosunku egzekutywy państw do judykatury. Ten wstrząs doprowadzić jednak może do wykształcenia nowych zasad równowagi w relacjach między tymi podmiotami w realiach przemodelowanego porządku prawnego europejskiej ochrony konwencyjnej praw człowieka. Zmiana w tym kierunku, którą można byłoby postrzegać jako kolejne świadectwo doktryny żywego instrumentu, pozwoli na zwiększenie odporności autorytetu Konwencji i Trybunału przy okazji kolejnych kryzysów i wyzwań, jakie stoją przed cywilizowaną Europą w obliczu sytuacji klimatycznej oraz międzynarodowej. Dalsze losy autorytetu i skuteczności Trybunału zależą od przyjętej postawy jego własnych sędziów. Propozycję w tym zakresie dla sędziów przedstawił M. Jackson, który jako alternatywę dla dwóch skrajnych stanowisk – kapitulacji pod presją rzuconej politycznej rękawicy bądź sztywnego podtrzymania niezmienniej linii orzeczniczej, widzi w stosowaniu przez sędziów strategii *judicial avoidance*⁵⁴.

50 Więcej o konflikcie tych dwóch wartości w kontekście migracyjnym zob. J. Pirjola, *Hostile Instrumentalized Migration and the Right to Seek Asylum Reflecting the European Legal Framework*, „European Journal of Migration and Law” 2025/1(27), s. 1–19.

51 Więcej o doniosłości tej reformy zob. M. Jackson, *Judicial avoidance at the European Court of Human Rights: Institutional authority, the procedural turn, and docket control*, „International Journal of Constitutional Law” 2022/1(20), s. 112–140.

52 Dz.U. z 2021 r. poz. 1879.

53 B. Daiber, *Court of Justice of the European Union or European Court of Human Rights – Is There a ‘Supreme Court of Europe’?*, „ICL Journal – Vienna Journal on International Constitutional Law” 2024/18, s. 109–126.

54 M. Jackson, *Judicial avoidance...*

Konkludując, niewątpliwie obecne realia wokół trudnej sytuacji Europejskiego Trybunału Praw Człowieka są świadectwem przeobrażeń, które mają potencjał, by na nowo ustalić porządek europejskiego systemu ochrony konwencyjnej.

Abstract

Jakub Stachurka

University of Wrocław, Faculty of Law, Administration and Economics, Poland; ordinary member of Collegium Invisibile (ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-8593-8128>).

Backsliding at the European Court of Human Rights in Migration Matters – Mechanisms of State Influence on the Convention Protection Standard Set Out by the ECtHR and their Consequences

Keywords: *leaving the ECHR, reform of the ECHR, migration crisis, third-party interventions at the ECtHR, judicial diplomacy, backsliding at the ECtHR*

The ten years of the migration crisis touched all aspects of public life in Europe. This situation had a special impact on the European system of protection of human rights under the Convention. This article analyses multifaceted reasons for effective backsliding, the “step back” by the European Court of Human Rights referred to in the title. It discusses both social aspects involving a sharp rightward shift in the majority of societies in states parties to the European Convention on Human Rights and their consequences in the form of pragmatic actions taken by governments of European states intended to put pressure on the line of judgments of the ECtHR. The ECtHR lost this battle between idealism of the judiciary and the practicality of the executive. These actions have been divided into two fundamental categories based on their nature – political and procedural mechanisms legally based on the Convention.

*The conclusions emphasise the significance of the ongoing judicial diplomacy between the states and the ECtHR. The scale of disruption of the ECtHR’s authority caused by the effective pressure of European governments is unprecedented, but historical analogies can be noticed in the way individual governments act. By using tools that are based on the Convention and those that are strictly political, namely behind-the-scenes or public tools, states have enforced the sanctioning of their policies on counteracting uncontrolled migration flows. In a broad sense, the considerations also address the future of the redefined relationship between the ECtHR and the states parties to the Convention and the balancing of the two potentially increasingly conflicting interests – on the one hand the guarantee of ECtHR’s independence and, on the other, the sovereignty and *raison d’etat* of the states that are bound by the Convention.*

Bibliografia/References

Acconciamesa L., *L’interpretazione della Cedu, tra universalismo, volontà degli Stati parte e indipendenza della Corte di Strasburgo: la „lettera aperta” del 22 maggio 2025*, „Osservatorio sulle font” 2025/2.

Blokker P., *Using liberal–legal tools for illiberal gains: the European Court of Human Rights and legal mobilisation by conservative right-wing actors*, „International Journal of Law in Context” 2024/20.

- Bosch March C., *The ECtHR jurisprudence on the prohibition of collective expulsion of aliens at land borders in the aftermath of N.D. and N.T. v Spain: Between deference and discipline*, „Netherlands Quarterly of Human Rights” 2025/3(43).
- Daiber B., *Court of Justice of the European Union or European Court of Human Rights – Is There a ‘Supreme Court of Europe?’*, „ICL Journal – Vienna Journal on International Constitutional Law” 2024/18.
- de Londras F., Dzehtsiarou K., *Mission Impossible? Addressing Non-Execution Through Infringement Proceedings in the European Court of Human Rights*, „International and Comparative Law Quarterly” 2017/2(66).
- Deshmukh S., *UK: Leaving the ECHR ‘would be cowardly’ and make everyone less safe*, <https://www.amnesty.org.uk/press-releases/uk-leaving-echr-would-be-cowardly-and-make-everyone-less-safe> (dostęp: 6.10.2025 r.).
- Donald A., Leach P., *The UK vs the ECtHR: Anatomy of A Politically Engineered Collision Course*, <https://verfassungsblog.de/the-uk-vs-the-european-court-of-human-rights-on-a-politically-engineered-collision-course/> (dostęp: 14.10.2025 r.).
- Drzemczewski A., *The Election of Judges onto the European Court of Human Rights* [w:] *Governance of International Courts and Tribunals: Institutions, Practices and Norms*, red. S. Vassiliev, N. Blokker, Oxford 2025.
- Farahat A., *Human rights and the political: Assessing the allegation of human rights overreach in migration matters*, „Netherlands Quarterly of Human Rights” 2022/2(40).
- Garscha M., *EU Parliamentary Projection: August 2025*, <https://europeelects.eu/2025/08/31/eu-parliamentary-projection-august-2025/> (dostęp: 6.10.2025 r.).
- Guenther L., *Political Representation Gaps and Populism*, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4230288 (dostęp: 6.10.2025 r.).
- Hudson B., *Asylum Marginalisation Renewed: ‘Vulnerability Backsliding’ at the European Court of Human Rights*, „International Journal of Law in Context” 2024/20.
- Jackson M., *Judicial avoidance at the European Court of Human Rights: Institutional authority, the procedural turn, and docket control*, „International Journal of Constitutional Law” 2022/1(20).
- Jakubowski T., *Tusk o możliwości wypowiedzenia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka: Nieporozumienie, ale zmiany niezbędne*, <https://wyborcza.pl/7,75398,32367386,tusk-o-mozliwosci-wypowiedzenia-europejskiej-konwencji-praw.html> (dostęp: 4.02.2026 r.).
- Kamiński I.C., *Kryzys migracyjny i jego odzwierciedlenie w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka* [w:] *Wokół problematyki państwa jako podmiotu prawa międzynarodowego: księga jubileuszowa Profesor Elżbiety Dyni*, red. L. Brodowski, D. Kuźniar, Rzeszów 2024.
- Kamiński I.C., *Wypowiedzenie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka przez Zjednoczone Królestwo – niekończąca się opowieść czy realna perspektywa?* [w:] *Euphony, harmony and dissonance in the international legal order. Eufonia, harmonia i dysonans w międzynarodowym porządku prawnym. Euphonie, harmonie et dissonance dans l’ordre juridique international. Liber amicorum Władysław Czapliński*, red. K. Kowalik-Bańczyk, K. Wierczyńska, A. Jakubowski, Warszawa 2024.
- Kindt E., *Giving up on individual justice? The effect of state non-execution of a pilot judgment on victims*, „Netherlands Quarterly of Human Rights” 2018/3(36).
- Krzyżanowska-Mierzewska M., *Czy system ochrony praw indywidualnych ustanowiony przez Europejską Konwencję Praw Człowieka czekają kolejne modyfikacje?*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2026/3.
- Lemmens P., *The European Court of Human Rights – Can there be too much Success?*, „Journal of Human Rights Practice” 2022/14.
- Lewandowski B., I.C. Kamiński, *Bunt wściekłych przeciw Strasburgowi*, <https://serwisy.gazetaprawna.pl/orzeczenia/artykuly/10617729,bunt-wscieklych-przeciw-strasburgowi.html> (dostęp: 4.02.2026 r.).
- Nagi S., *A Road to Nowhere: Reforming the European Convention on Human Rights*, <https://ukconstitutionallaw.org/> (dostęp: 14.10.2025 r.).
- Nichol A., *Labour proposals to change ECHR to curb illegal migration backed by more than a dozen member states*, https://www.lbc.co.uk/article/several-countries-support-uk-echr-5HjdFKB_2/ (dostęp: 14.10.2025 r.).
- Pirjola J., *Hostile Instrumentalized Migration and the Right to Seek Asylum Reflecting the European Legal Framework*, „European Journal of Migration and Law” 2025/1(27).
- Viljanen J., Heiskanen H.E., *The European Court Of Human Rights: A Guardian of Minimum Standards in the Context of Immigration*, „Netherlands Quarterly of Human Rights” 2016/2(34).

REKLAMA

Prawo.pl

 Wolters Kluwer

Otwarty serwis informacyjny tworzony przez zespół doświadczonych dziennikarzy. Istnieje od 2018 r. i z każdym rokiem coraz bardziej umacnia swoją pozycję na rynku.

Serwis publikuje wiarygodne newsy prawne, wywiady, opinie i komentarze ekspertów oraz najnowsze wyroki polskich i unijnych sądów.

